

การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5

นางสาวมาลินี สวยคำข้าว

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชามัธยมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2538

ISBN 974-632-654-6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I17059407

THE APPLICATION OF LOCAL WISDOM IN SOCIAL STUDIES
INSTRUCTION IN SECONDARY SCHOOLS UNDER THE
JURISDICTION OF THE DEPARTMENT OF GENERAL
EDUCATION, EDUCATIONAL REGION FIVE

Miss Malinee Sueykakaow

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education
Department of Secondary Education
Graduate school
Chulalongkorn University
1995
ISBN 974-632-654-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา

ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5

โดย

นางสาวมาลินี สวyc้าข้าว

ภาควิชา

มัธยมศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิบูลศรี วาสนสมสิทธิ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

[Signature]

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ถุงสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

[Signature]

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระชัย ปุณณโชติ)

[Signature]

.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิบูลศรี วาสนสมสิทธิ์)

[Signature]

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ก่องแก้ว เจริญอักษร) ✓

[Signature]

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย พานิช)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

มาลี ล่วยคำข้าว : การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 (THE APPLICATION OF LOCAL WISDOM IN SOCIAL STUDIES INSTRUCTION IN SECONDARY SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION, EDUCATIONAL REGION FIVE) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.พิบูลศรี วาสน์ลัมลิกธิ์, 279 หน้า.
ISBN 974-632-654-6

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 2) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ในด้านการเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูสังคมศึกษา จำนวน 26 คน เลือกโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่

ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้

1. ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ ใช้ความรู้เรื่องประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อแบบพุทธประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อแบบพราหมณ์ ความเชื่อเกี่ยวกับ บุญ-บาป และ นรก - สวรรค์ หมู่บ้านวัฒนธรรมหรือแหล่งวัฒนธรรม และชีวประวัติของบุคคลในท้องถิ่น
2. วิธีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ด้านการเตรียมการสอน ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ ศึกษาหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา และจุดประสงค์รายวิชาที่สอดคล้องกัน จัดข้อสอบ และขอใบคำชี้แจงการเรียนการสอนจากแหล่งวิทยาการในท้องถิ่น และจัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอนขึ้น ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้การบรรยายประกอบการซักถาม อธิบายและใช้สื่อประกอบ และสอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่นในเนื้อหาที่สอน ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ให้นักเรียนจัดป้ายนิเทศในชั้นเรียนและบริเวณโรงเรียน และให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นในท้องถิ่น และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ครูใช้วิธีการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมและความสนใจของนักเรียนระหว่างเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การประเมินผลงาน และการทดสอบแบบปรนัย
3. ปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาดังนี้ คือ ด้านการเตรียมการสอนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นบุคคลขาดทักษะในการถ่ายทอดความรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนขาดทักษะในด้านการอภิปราย และแสดงความคิดเห็น ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน นักเรียนขาดทักษะในการทำข้อทดสอบแบบอัตนัย
4. ข้อเสนอแนะที่ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่เสนอ ได้แก่ ขอให้กระทรวงศึกษาธิการจัดอบรมและสนับสนุนงบประมาณให้ครูสามารถดำเนินการทั้งด้านการจัดเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในห้องเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร และสามารถวัดและประเมินผลการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาควิชา ..... มัธยมศึกษา .....
สาขาวิชา ..... การสอนสังคมศึกษา .....
ปีการศึกษา ..... 2538 .....

ลายมือชื่อนิสิต .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

C641115 : MAJOR TEACHING SOCIAL STUDIES

KEY WORD: LOCAL WISDOM/SOCIAL STUDIES INSTRUCTION/GENERAL EDUCATION

MALINEE SUEYKAKAOW : THE APPLICATION OF LOCAL WISDOM IN SOCIAL STUDIES INSTRUCTION IN SECONDARY SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION, EDUCATIONAL REGION FIVE.

THESIS ADVISOR : ASST. PROF. PIBULSRI WASANASOMSITHI, 279 pp.

ISBN 974-632-654-6

The purposes of this research were : 1) to study the application of local wisdom in social studies instruction in secondary schools under the jurisdiction of the Department of General Education, educational region five, 2) to study the problems and recommendations of the application of local wisdom in social studies instruction in secondary schools under the jurisdiction of the Department of General Education, educational region five in the following aspects : instructional preparation, instructional activities organization, co-curricular activities organization and instructional measurement and evaluation. The instrument of this research was an unstructured interview form. The samples were twenty six social studies teachers selected purposively. The data were analyzed by frequency.

The results were as follows :

1. Most social studies teachers used knowledge of Buddhist tradition and Brahmin tradition, beliefs in merit-sin and heaven-hell, cultural villages or cultural resources and biography of distinguished local peoples.

2. The methods of application of local wisdom in social studies instruction : in the aspect of instructional preparation, most teachers studied the curriculum, course description and objectives of related courses, bought, borrowed and got donation of instructional materials from local resources and developed instructional materials by themselves; in the aspect of instructional activities organization, most teachers used lecture and questioning methods, used instructional materials with explanation and insinuated local wisdom in the content; in the aspect of co-curricular activities organization, most teachers had the students prepare bulletin board both in the class and the school and participated in local activities; in the aspect of instructional measurement and evaluation, most teachers used observation and recorded the behaviours and interest of students' participation in classroom activities and co-curricular activities, evaluated students' assignments and also used objective tests.

3. The problems of application of local wisdom; most teachers had following problems : in the aspect of instruction preparation and co-curricular activities organization, local wisdom resource persons lacked skills in knowledge transmitting; in the aspect of instructional activities organization, the students lacked skills in discussion and explanation of their opinions; in the aspect of instructional measurement and evaluation, the students lacked skills in doing subjective tests.

4. The recommendations most social studies teachers proposed to the Ministry of Education were to organize inservice training programs and to provide budget for the school so that the teachers could manage instructional preparation, classroom instructional activities and co-curricular activities organization and instructional evaluation and measurement effectively.

ภาควิชา..... มัธยมศึกษา
สาขาวิชา..... การสอนสังคมศึกษา
ปีการศึกษา..... 2538

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์ และช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิบูลศรี วาสนสมลิตี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้กรุณาให้ คำแนะนำ ข้อคิดเห็น คำปรึกษา และช่วยตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ อย่างดียิ่ง ถึงแม้ว่าจะมีงานและภาระต่าง ๆ มากมายประกอบกับประสบปัญหาทางด้านสุขภาพ แต่ท่านได้สละเวลาและให้ความเอาใจใส่กับผู้วิจัยตลอดมา ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา ของท่าน และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระชัย ปุณณโชติ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ก่องแก้ว เจริญอักษร และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย พานิช ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุง วิทยานิพนธ์ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย และในการวิจัยครั้งนี้ ทุนที่ใช้ในการวิจัยบางส่วนได้รับจากทุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา พี่ ๆ ขอขอบคุณน้อง และเพื่อน ๆ ทุกคน ที่คอยใต้ถามและให้กำลังใจ จนกระทั่งสำเร็จการศึกษา

มาลินี สวยคำข้าว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	7
2 วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง.....	9
ความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	9
ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	12
ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	15
ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	16
ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตการศึกษา 5 (กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม และสุพรรณบุรี).....	40
แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน.....	66
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	75

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	78
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	78
การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	78
การสุ่มตัวอย่างประชากร.....	79
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	80
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	82
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
4	84
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	84
5	119
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	119
รายการอ้างอิง.....	142
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	151
ภาคผนวก ข รายชื่อโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง.....	153
ภาคผนวก ค หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย.....	156
ภาคผนวก ง ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	161
ภาคผนวก จ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	261
ประวัติผู้เขียน.....	279

สารบัญญัตราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนตัวอย่างประชากรโรงเรียนและครูสังกัดมศึกษาในเขตการศึกษา 5.....	80
2 จำนวนตัวอย่างประชากรครูสังกัดมศึกษา จำแนกตามสถานภาพและข้อมูลทั่วไป.....	86
3 ความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตัวอย่างประชากรครูสังกัดมศึกษานำมาใช้ ในการเรียนการสอนสังกัดมศึกษา จำแนกตามความถี่ของผู้ตอบ.....	89
4 วิธีการที่ตัวอย่างวประชากรครูสังกัดมศึกษานำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ใน การเรียนการสอนสังกัดมศึกษา ด้านการเตรียมการสอน จำแนกตามความถี่ของผู้ตอบ...	93
5 วิธีการที่ตัวอย่างวประชากรครูสังกัดมศึกษานำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ใน การเรียนการสอนสังกัดมศึกษา ด้านการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำแนกตามความถี่ของผู้ตอบ.....	100
6 วิธีการที่ตัวอย่างวประชากรครูสังกัดมศึกษานำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน สังกัดมศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จำแนกตามความถี่ของผู้ตอบ.....	107
7 วิธีการที่ตัวอย่างวประชากรครูสังกัดมศึกษานำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ใน การเรียนการสอนสังกัดมศึกษา ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน จำแนกตามความถี่ของผู้ตอบ.....	114